

Vroeger komt nooit meer terug

*Voor Geert, Jan, Jos, Thijs, Kees en Steven,
voor Stef die mij de levenslange liefde voor Rome heeft
bijgebracht en voor Hannie natuurlijk*

Heeswijk-Dinther, december 2015

Hans Manders

**Vroeger komt nooit
meer terug**

Roman

Proloog

In de voorafgaande nacht word ik in alle vroegte wakker van de krant die nogal ruw door de brievenbus wordt geschoven. Als een halve minuut later het zaterdagse magazine op de deurmat ploft, weet ik het plotseling zeker: we zullen de eeuwige stad niet bereiken, althans niet de aardse variant daarvan. Ons vliegtuig zal immers neerstorten.

De twee ganggenoten die niet meegaan, zullen aan het langste eind trekken. Bij onze afscheidsviering zullen ze een prominente rol spelen. Mijn broer Henk zal de dienst op de hem eigen manier strak leiden, waardoor hij zijn emoties de baas weet te blijven. Dat hij de enige juiste beslissing heeft genomen door vanwege zijn vliegangst niet mee te gaan zal hem op de been houden.

Ook Jozef zal geen traan om ons laten. Dat Henk hem, dwars door een gat in de tijd heen, heeft kunnen bereiken, is al een wonder op zich. Dat wonder zal nog worden vergroot, doordat hij, nog altijd gekleed in een smetteloze witte blouse en een zwarte pantalon, met zijn Spaanse gitaar een eresaluut aan ons zal brengen. Zijn buikje is nog net zo rond, zijn wangen zijn nog net zo rood, zijn haren nog net zo zwart. Alleen in zijn baardje, dat vele trends overleefd heeft, zal Henk twee grijze haren ontwaren.

Na afloop van de dienst zal Jozef voor Henk op een warmhoudplaatje door zijn moeder gekookte spaghetti opwarmen. Jozef zal er een glas wijn bij nemen, Henk een glaasje seven-up. Nadat Jozef ook nog enkele knoflookteentjes verorberd heeft, zullen ze een kwartier lang herinneringen ophalen aan de jaren 1977 tot 1981 in het klooster. Dan zal Henk op zijn horloge tikken en zeggen dat het tijd is om te gaan.

Deel 1: Naar Rome

1

Welke jongere die aan het eind van de jaren zeventig van de twintigste eeuw studeerde aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen kende pater Huistra? Het idee dat je een pater zou kennen was al verdacht. Paters waren immers wezens uit een vorig tijdperk die na de vrijheidsstrijd van de jaren zestig voorgoed tot de donkere middeleeuwen behoorden, die tijd waarin hun ouders nog slaafs achter hun belachelijke geboden en verboden aanliepen. Als er al jongeren waren die in het weekend nog wel eens een pater zagen, omdat ze van hun ouders in ruil voor zakgeld en het wassen van hun kleren naar de mis moesten, dan verzwegen ze dat door de week voor hun medestudenten. Dit bekennen zou studiegenoten immers een vrijbrief geven hen voor de gek te houden en te beschouwen als onvolwaardige leden van de verlichte studentengemeenschap.

Dat pater Huistra enige landelijke bekendheid had, wisten die verlichte studenten dan ook niet. Ze keken weliswaar regelmatig naar het journaal en hadden met hun gang- of huisgenoten een abonnement op een progressieve krant, maar ze zagen en lazen alleen wat ze wilden zien en lezen. Daarbij hoorde niet het verhaal van een dwaze pater die om aandacht te vragen voor zijn strijd tegen abortus zich met spandoeken en megafoon boven in de Martinatoren in Groningen had verschanst en de bovenste trapptreden had ingesmeerd met groene zeep. Als zo'n bericht langskwam, namen ze een flinke slok van hun bier en meden elkaars blikken om te voorkomen dat anderen konden denken dat ze geluisterd hadden. Ver voor de uitvinding van de computer wisten ze al wat deleten was.

Dat wij pater Huistra wel kenden, maakte ons anders. Hij was onze huisgenoot, als hij tenminste niet met zijn tot

‘Koningin van de Vrede’ omgebouwde SRV-wagen door Nederland trok om, waar hij maar kon, aandacht te vragen voor zijn kruistocht tegen abortus. Hij was een van de paters van de kloosterorde die een van de gangen van hun klooster hadden vrijgemaakt voor studenten aan de nabijgelegen universiteit, aanvankelijk in de hoop om zo nieuwe aanwas voor hun slinkende orde te rekruteren.

Als pater Huistra in huis was, sloep hij niet alleen onder hetzelfde dak, maar at hij ook aan dezelfde tafel. Hij was niet alleen een van de weinigen die nog altijd een pij droeg, maar ook zowat de enige die oprechte belangstelling voor ons toonde. Pas jaren later, toen mijn geheugen de kloosterjaren had vermalen tot een mengsel van dagen waaruit de smaak vrijwel verdwenen was, bedacht ik dat de eigenlijke reden dat hij graag bij ons kwam zitten, was dat zijn ordegenoten hem ook maar een rare snuiter vonden die ze liever niet aan hun tafel hadden. Toentertijd vond ik hem een vreemde maar wel aardige man. Hij vroeg altijd hoe het met ons ging en of onze studies vorderden. En ook al waren we het in de discussies die hij probeerde aan te zwengelen nooit met hem eens, hij bleef altijd lachen. Een verzaligde, zelfverzekerde glimlach was dat, alsof hij permanent door een paar engelen gekieteld werd.

Niet alleen het bestaan van abortus zag hij als een van de bewijzen dat de duivel tussen de mensen woonde en hen voortdurend en op slinkse wijze naar dwaalwegen trachtte te leiden. Ook het communisme en alles wat op een of andere manier met die valse heilsleer in verband gebracht kon worden had zijn aandacht. De hoogtijdagen van het marxisme op de universiteit waren al lang weer voorbij en er waren nog nauwelijks studenten die ooit in het rode boekje gebladerd hadden. Maar pater Huistra wilde weten wat professoren en ouderejaars studenten ons wijs probeerden te maken en was

ervan overtuigd dat de K van de Nijmeegse universiteit meer naar de moderne spelling van communisme dan naar katholicisme verwees.

Wij met zijn zevenen kenden pater Huistra dus wel. We zaten regelmatig met hem aan tafel en gingen met hem in gesprek. Dat vertelden we vanzelfsprekend niet tegen studievrienden die niet op onze gang in het klooster woonden. We keken wel uit.

2

Op Zaventem begint het al. We zijn nauwelijks de veiligheidscontrole gepasseerd, waarbij een stevige Belgische met plastic handschoenen me op ongewone plekken betast heeft, of ik zie aan een tafeltje een ietwat dikke vijftiger met een baardje zitten.

"Jongens, daar heb je hem al," roep ik.

"Wie?" zeggen de vier ex-ganggenoten in koor. Een slecht geacteerde versie van onnozelheid is het. Ik weet immers zeker dat ze de voorgaande nacht allemaal aan hem gedacht hebben. Hoewel geen van ons het heeft durven uitspreken, hebben we allemaal het gevoel dat we hem in Rome zouden kunnen ontmoeten. Als ons vliegtuig tenminste niet zal neerstorten. De kans dat hij, de eeuwige student kunstgeschiedenis, al jaren in Rome woont en dat hij bij een van de bezienswaardigheden ons zal staan opwachten, achten we, ook zonder het te laten merken, alle vijf zeer reëel.

De vier anderen volgen mijn blik. Onze vrouwen hebben mijn woorden niet gehoord. Ze lopen gezusterlijk naar een van de winkels waar ze taxfree een nieuw geurtje kunnen kopen.

"Hij daar?" zegt Gerard. Hij knikt in de richting van dezelfde man, die op dat moment net een slokje van een glas rode wijn neemt.

"Hij drinkt in ieder geval nog steeds wijn," zegt Joop. Hij ziet natuurlijk ook dat de man zijn glas op een heel andere manier vasthoudt dan Jozef dat destijds deed. Een beetje boers, alsof hij zojuist een flinke teug cola in zijn keel heeft gegooid en nu zit te wachten op een forse boer waarmee hij de anderen aan zijn tafeltje zal kunnen imponeren. Ook wat zijn kleding betreft lijkt de man totaal niet op het archetype van Jozef dat

zich sinds ons laatste samenzijn, inmiddels ruim dertig jaar geleden, in ons collectieve geheugen gebrand heeft. Zelfs al is dit een reisoutfit, dan nog kan het niet Jozefs kledingkeuze zijn. Het is ondenkbaar dat die, zelfs na zo'n gat in de tijd, op reis gaat zonder een vouw in zijn broek. Zijn pantalon.

Frits verliest als eerste zijn belangstelling. "Kom op jongens, we gaan naar de gate," zegt hij.

"Ja maar," sputtert Gerard, "we kunnen het hem toch vragen."

"Wat vragen?" zegt Thieu.

"Of hij het is."

Thieu kijkt hem aan, schudt met zijn hoofd en loopt achter Frits aan. Het is meteen duidelijk dat de Limburgers in het gezelschap gedurende deze reis de nuchterheid zullen bewaken. Ze hebben er zichtbaar geen fiducia in dat fantasieën over een hereniging met hun schijnbaar van de aardbodem verdwenen provinciegenoot al op een Belgische luchthaven werkelijkheid zouden kunnen worden. De romantische gedachten moeten uit Brabant komen, zoveel is duidelijk.

Met onze rolkoffertjes sjokken we achter Frits en Thieu aan. Als we een bocht om gaan, kijkt Joop nog een keer om.

"En toch leek hij erop," zegt hij.

"Ja," beamen Gerard en ik, eensgezind als tijdens de hoogtijdagen van onze kloostertijd.

"Dat baardje," zegt Joop.

"Dat buikje," vul ik aan.

"En die rode wangen," maakt Gerard het lijstje van Jozefs belangrijkste uiterlijke eigenschappen compleet.

"Rode wangen," klinkt het achter ons. "Wie heeft er rode wangen?" Het is Helga, de tweede vrouw van Thieu. Net als een paar andere vrouwen heeft ze die ochtend haar wangen

stevig bepoederd. Ik zie dat Gerard van haar vraag zelf rode wangen krijgt.

"Niemand," zegt hij. "Helemaal niemand."

"Jij zelf anders wel," zegt Erna, Frits' tweede vrouw.

"Dat komt dan, denk ik, door die koffer," reageert Gerard. "Ik ben het niet gewend zo'n koffer achter me aan te trekken."

De twee vrouwen kijken hem aan alsof hij zojuist een hele slechte, vrouwonvriendelijke grap verteld heeft. Gelukkig kiezen ze ervoor er niet op te reageren.

We komen bij de gate, waar al snel duidelijk is dat het boarden nog niet is begonnen. Aangezien er slechts hier en daar nog wat stoelen niet bezet zijn, zoeken de verschillende stelletjes ieder voor zich een plekje. Vanaf de plek waar Ellen en ik neerstrijken, gaan mijn ogen op zoek naar andere mannen met een sikje, rode wangen en een buikje. Als ze bij die speurtocht de blikken van Joop kruisen, zie ik dat hij hetzelfde doet. Ook Thieu en Frits meen ik erop te betrappen dat ze een lookalike van Jozef zoeken, althans van een man die voldoet aan het beeld dat we ons gevormd hebben van hoe hij er nu ongeveer zal uitzien.

Ik zie dat Gerard nog altijd rode wangen heeft. Dat komt ongetwijfeld niet alleen door de opmerking van Helga, maar ook door de spanning die de aanstaande vliegreis sowieso met zich meebrengt. Zijn vliegangst is niet zo groot als die van Henk, die vanwege deze kwaal besloten heeft deze unieke reis aan zich te laten voorbijgaan. Maar net als ik is hij er ook niet helemaal gerust op dat we over een paar uur daadwerkelijk op Fiumicino zullen landen.

Als ik weer naar Thieu kijk, zie ik dat hij zijn fototoestel heeft gepakt, een groot en duur apparaat waarmee hij de verschillende stadia van deze reis zal gaan vastleggen. Wat hij in deze wachtende mensenmenigte zonder vijftigers met een

sikje wil vastleggen, weet ik niet, al komt de gedachte bij me op dat hij na afloop van de reis wil controleren of Jozef niet toch in ons vliegtuig heeft gezeten. Net als de anderen is hij op zijn manier een controlefreak. Misschien is dat wel wat ons na al die jaren nog steeds bindt: dat we destijds in het klooster controle over onze levens hebben proberen te krijgen.

"Ik vind het nou al leuk," zegt Ellen naast me. Alsof dat een signaal is waarop ze heeft zitten wachten, roept een krakerige vrouwenstem om dat het boarden gaat beginnen. Haast overdreven gretig staan we op, alsof het vliegtuig anders over een paar minuten zonder ons zal wegvliegen.

In de rij voor de gate vormen we weer een groep. Ik kijk om me heen om me ervan te vergewissen dat we er alle tien zijn. Ik voel me verantwoordelijk aangezien ik tijdens deze reis de gids zal zijn, in ieder geval totdat Jozef het van me zal overnemen. Ik moet om mijn eigen gedachte lachen.

"Wat is er?" vraagt Ellen.

"Oh, niks," antwoord ik.

Ze bekijkt me alsof ze na meer dan vijftwintig jaar huwelijk er nu pas achter komt dat ik van het andere geslacht ben. Gelukkig draait ze zich daarna om en knoopt een gesprek aan met Sjan, Joops vrouw, de enige die erin geslaagd is de herinnering te doen vervagen aan het mysterieuze meisje dat in het begin van onze studietijd ook in de zelfde Nijmeegse wijk woonde.

De rij vordert gestaag. Als we allemaal voorbij de gate zijn, blijkt dat we onze rolkoffers van minder dan tien kilo alsnog moeten inleveren. Als we ze in een bagagerek gelegd hebben, gaan Astrid en ik als enigen naar de voorste trap. Om een mij onduidelijke reden heeft de vliegtuigmaatschappij bepaald dat de anderen allemaal bij elkaar zitten op rij 21 en 22, terwijl er op de tickets van Gerards vrouw en van mij rij 5

staat. Mijn voorstel om te ruilen heeft niet tot respons geleid. Och, wat geeft het ook? Ik kan me met Astrid als buurvrouw ook wel een paar uur vermaken. Het is alleen jammer dat ik niet naast Ellen zit als mijn gedachte van de voorgaande nacht toch zal uitkomen.

In het vliegtuig zoeken we onze plekken en constateren we dat de plek naast ons leeg blijft. Althans, dat denken we. Want als allerlaatsten komen twee vrouwen en een in een pij geklede pater de airbus binnen. Al dragen ze geen kapje, aan hun zalvende glimlach zie ik dat het onmiskenbaar zusters zijn. Ze bezetten de twee lege stoelen aan de andere kant van het gangpad. De pater komt naast mij zitten. Terwijl hij voor me langs gaat, knikt hij me vriendelijk toe.

Pater Huistra, denk ik. Al lijkt hij er verder helemaal niet op, de manier waarop hij lacht komt me bekend voor. Ook de zwarte pij zou zo het gewaad kunnen zijn dat Huistra destijds altijd droeg.

Astrid knipoogt naar me. Ik zie dat ze mijn gedachten raadt. Het is toch wel verdomd toevallig dat er meer dan dertig jaar na dato op deze bijzondere reis van de jongens van het klooster een pater naast mij komt zitten. Dat moet een voorteken zijn.

3

De bovenste gang van het klooster heette de Ekensteinstraat. Jozef had ons verteld dat de deur aan het einde daarvan leidde naar een zolder, waar de paters oude meubels en andere afgedankte spullen opsloegen. "Je kunt er gerust gaan kijken of je er een mooie luie stoel voor je kamer kunt vinden," had hij gezegd. "Dat heb ik destijds ook gedaan." Met destijds bedoelde hij 1974, toen hij, drie jaar voordat wij in het klooster een studentenkamer vonden, de eerste bewoner van de studentengang was die geen theologie studeerde.

Jaren later, toen we Jozef al zeker een jaar of tien uit het oog verloren waren, heb ik me pas afgevraagd of hij ons toentertijd bewust naar die zolder gestuurd had. We woonden nog maar kort in het klooster, maar voor Jozef was het lang genoeg om zijn nieuwe ganggenoten te kunnen inschatten en langs zijn meetlat te leggen. Had hij destijds zijn oordeel over ons al geveld en zag hij in de zoldertip een mogelijkheid van ons verlost te raken?

"Zullen we gaan kijken?" zei Gerard.

"Ik weet het niet," antwoordde ik.

"Jozef zegt toch dat het mag."

"Ja maar, pater Kees heeft bij het tekenen van het contract toch duidelijk gezegd dat we in dat deel van het klooster niet mogen komen."

"Klopt, maar Jozef woont hier al drie jaar. Die is er toch zelf ook geweest, zegt hij."

"Dat zegt hij ja."

"Geloof je hem dan niet?"

"Jawel."

"Nou dan."

"Het voelt gewoon niet goed. Om op die zolder te komen moeten we langs allemaal kamers van paters."

"Nou en, die bijten heus niet hoor. Maar als je daar bang voor bent, kunnen we ook op een tijdstip gaan kijken waarop ze allemaal in de kapel zitten. Vind je dat een goed idee?"

"..."

"Ik hoor niks. Wie zwijgt, stemt toe?"

"Nou vooruit dan, ik ga wel een keer mee."

Het duurde nog een paar weken voor ik die belofte ook gestand durfde te doen. Iedere keer als Gerard me eraan herinnerde, had ik een andere smoes. Dat ik moest leren voor een tentamen, dat ik een telefoontje van een studiegenoot verwachtte, dat er een programma op televisie kwam dat ik per se wilde zien.

Maar na een tijdje was ik door mijn smoezen heen en ging ik op een avond achter hem aan de deur door die dwars op onze gang uitkwam. Daar, tegenover de deur van de kamer van Joop, begon het deel van het klooster waar de paters hun privévertrekken hadden.

"Halverwege die gang moet je links een trap opgaan," had Jozef gezegd. "Die komt uit op de derde verdieping. Als je daar rechts gaat, ben je op de Ekensteinstraat. Aan het eind daarvan zit de deur naar de zolder. Het lichtknopje zit rechts om de hoek." De routebeschrijving had zo gedetailleerd geklonken, dat ook voor mij duidelijk was dat Jozef er vaker geweest was, waardoor hij mijn laatste twijfels had weggenomen.

Toch voelde ik mijn hart in mijn keel bonzen terwijl we in de richting van de trap liepen. Hoewel ik verder geen geluiden hoorde, kon iedere deur die we passeerden plotseling opengaan.

We kwamen ongezien bij de trap.

"Zie je wel," zei Gerard, "die sukkels zitten allemaal in de kapel."

"Sstt," zei ik.

"Wat nou sstt? Er is hier geen hond. We kunnen ongestoord onze gang gaan."

Toen we bovenaan de trap kwamen, zagen we het bordje Ekensteinstraat hangen. Het was een gewoon straatnaambord, dat daar helemaal niet hoorde. Ik moest denken aan hoe Gerard een paar weken daarvoor midden in de nacht, na afloop van een uitgaansavond, een werk-invoeringbord had meegenomen, dat sindsdien boven zijn deur hing. Zou een van de paters dit bord op een vergelijkbare manier ontvreemd hebben? Die gedachte bezorgde me ondanks mijn gespannenheid een glimlach.

"Mooi bordje," zei Gerard. "Dat wil ik ook wel hebben."

Hij stak zijn handen al uit, alsof hij van plan was het meteen van de muur te halen.

"Blijf af," riep ik. "Dat ontdekken ze toch meteen." Ik schrok van mijn eigen volume.

"Vooruit dan. Omdat jij het zegt. Maar ik ga zeker een keer terug. Gaaf toch, zo'n straatnaambord op je kamer."

"Je doet maar wat je niet laten kunt. Als ik maar niet mee hoef."

"Schijter."

We liepen onder het bord door in de richting van de zolder. Bij iedere voetstap kraakte de vloer. Tot mijn schrik meende ik te zien dat de deur een beetje open stond.

Ik trok Gerard aan zijn arm. "Zie je dat?" Mijn hart schakelde naar een nog hogere versnelling.

"Wat nou weer?"

"De deur naar de zolder staat open."

"Nou en, dan hoeven wij hem niet meer open te maken."

"Ja maar, misschien is er wel iemand."

Gerard bleef staan. Hij keek me meewarig aan. "Hoe vaak moet ik nog zeggen dat ze allemaal in de kapel zitten te bidden?"

"Dat zal wel zo zijn, maar ik vertrouw het niet. Ik wil terug."

Hij schudde zijn hoofd. "Als je terug wil, moet je gaan. Dan loop ik wel alleen verder naar de zolder."

Hij draaide zich van me af en liep zelfverzekerd verder. Aangezien ik niet alleen terug durfde, moest ik hem wel volgen.

Pas toen we bij de deur aangekomen waren, leek hij even te aarzelen. Na een paar tellen duwde hij hem open.

"Hallo, is daar iemand?" riep hij.

Ik moest me aan de deurstijl vasthouden om niet om te vallen, maar erkwam geen reactie. Gerard stapte naar binnen en deed het licht aan.

"Wow," schreeuwde hij.

Ik wilde hem opnieuw tot stilte manen, maar mijn mond was open gezakt en mijn kaken waren ter plekke in het slot gevallen. We keken naar een verzameling stoelen, kasten en allerlei andere voorwerpen, die dicht opeengepakt de grote, stoffige ruimte vulden. Het leek de opslagruimte van een gigantische antiekwinkel. Schilderijen stonden er, kapstokken, lampen, grote kandelaars.

"Hé, daar heb je Jezus," verbrak Gerard de stilte. Hij wees naar een beeld, dat links van ons tegen de achterwand van een kast stond. Gods zoon hield twee vingers in de lucht en zijn andere hand lag op zijn buik. Daarboven was een groot hart te zien, dat fel afstak bij het hemelsblauwe gewaad dat hij droeg. Door een van de zolderramen wees een streep zonlicht precies naar het midden van dat hart.

"Dat wordt de mijne," zei Gerard. Voor die woorden tot mij doorgedrongen waren, was hij al naar het beeld toegelopen. Toen hij het oppakte, schoot de klem uit mijn kaken.

"Wat doe je nu? Laat in godsnaam staan!"

"Ik denk er niet aan. Ze hebben het kennelijk over, anders zouden ze het hier niet neerzetten. Er staan er hier trouwens genoeg. Geen hond die het opvalt als ik er eentje meeneem."

Ik liep in zijn richting en zag dat er op de zolder inderdaad nog diverse andere beelden stonden. Ik ontdekte nog tenminste drie andere Jezusbeelden, maar ook een Maria en beelden van heiligen die deden denken aan de kerk waar ik als jochie van zes mijn communie had gedaan.

"Wat ga je daarmee doen?"

"Wat denk je? Op mijn kamer zetten natuurlijk. Gaaf toch! Welke student heeft er nu zo'n grote Jezus op zijn kamer?"

"Precies. Geen enkele student."

"Maar ik vanaf vandaag dus wel."

Ik keek hem aan en zag dat hij daadwerkelijk van plan was het Jezusbeeld mee naar zijn kamer te nemen. Ondanks mezelf moest ik erom lachen.

"Jij spoort niet helemaal, geloof ik."

4

Later heb ik me er wel voor geschaamd. Maar toen was ik al lang geen student meer en was het sowieso moeilijk terug te halen wat ons destijds bewogen had. De arbeidzame jaren hadden gaandeweg een ander mens van mij gemaakt, die nog wel in dezelfde huid woonde, maar verder weinig overeenkomsten vertoonde met degene die ik in de kloosterjaren geweest was. De schaamteloosheid waarmee Gerard en ik iedere middag weer Jozefs kamer binnengedrongen waren, was een eigenschap die met het ouder worden in zijn tegendeel was omgeslagen.

We klopten meestal niet eens als we bij hem binnengingen. We duwden de deurklink omlaag en verschaften ons met zoveel aplomb toegang tot zijn kamer alsof het de gemeenschappelijke ruimte was waarvoor we met zijn zevenen de huur betaalden, maar waar toevallig ook zijn bed stond. Dat hij behoefte had aan privacy, dat de kans bestond dat hij boven de wastafel zijn piemel stond te beroeren, het kwam in onze botte hoofden niet op. Hij diende maar te figureren in het toneelstuk dat wij van de eerste jaren van het studentenleven wensten te maken. De rol die wij hem toebedacht hadden, was die van de al wat oudere student die er lol in schiep zijn jongere ganggenoten gezelschap en vertier te bieden in de loze uren tussen de halfslachtige pogingen om te studeren, de meeste uren van de middagen en de avond dus, althans voor Gerard en mij.

Meestal zat hij in zijn luie stoel met zijn Spaanse gitaar voor zijn buik. Later, in de jaren dat de schaamte langzamerhand de overhand begon te krijgen, heb ik me weleens afgevraagd of hij de uren zonder ons altijd doorbracht met die gitaar in die stoel, of dat hij, als hij ons over de gang hoorde naderen, snel die gitaar pakte en zich daarmee in die stoel liet zakken.

We hoorden hem weleens tokkelen, maar als we zijn kamer binnenstapten, was het toch meestal of hij door Madame Tussaud in die pose gekneed was, met zijn altijd rode wangen en een zachtheid in zijn ogen die een aangeboren gastvrijheid uitstraalde.

"Daar zijn we weer." Het was meestal Gerard die dat zei. Het was een soort mantra, die toch iedere keer weer anders klonk. Ik moet er nog wel eens om lachen als ik erover nadenk op hoeveel verschillende manieren Gerard spot kon laten klinken. Dat er vooral zelfspot in doorklonk, heb ik me pas veel later gerealiseerd.

"Is de thee al gezet?" Dat was, overdag althans, doorgaans mijn openingszin. Dat ik daarbij voor een lijdende vorm koos, is ook iets wat pas na de studententijd tot me doordrong. Het paste kennelijk bij hoe wij tegen Jozef aankeken. Dat hij thee voor ons zette, altijd earl grey thee, was geen keuze maar een vanzelfsprekendheid. Net zo vanzelfsprekend als dat hij ons uitnodigde te gaan zitten, zijn gitaar op zijn bed legde en het spelletjesbord van Formule 1 tevoorschijn haalde.

"Ga zitten." Hij zei het zo vriendelijk, zo uitnodigend, alsof hij echt graag wilde dat we hem gezelschap kwamen houden. Alsof hij op ons had zitten wachten, ons nodig had om zijn dagen althans enige richting te geven. Hoe hadden we moeten weten dat hij het niet werkelijk meende, dat hij ons al die middagen en avonden alleen maar uit beleefdheid niet de deur wees?

"We hebben voorlopig weer even genoeg gestudeerd."

"Hoogste tijd voor een spelletje."

"Vroem, vroem."

"Ik wil vandaag de gele autootjes."

"En ik de groene."

"Alsof de kleur wat uitmaakt. Het gaat om de tactiek, jongens."

"Ja meneer. Net als bij het leren voor tentamens kunstgeschiedenis zeker."

Steeds als Gerard zoiets zei, kleurden Jozefs wangen nog roder dan ze al waren. Iedere verwijzing naar de studie waaraan hij al drie jaar voordat wij op de gang kwamen begonnen was, bracht hem enigszins in verlegenheid. Ik had maar een uur of tien college in de week, Gerard nog minder, maar Jozef ging nagenoeg nooit naar het Erasmusgebouw. Wat al die kunstenaars in de loop der eeuwen geproduceerd hadden, kon kennelijk vanuit een luie stoel op een studentenkamer bestudeerd worden, waarbij tijd geen enkele rol leek te spelen. Het was dat hij een boekenkast op zijn kamer had staan die grotendeels gevuld was met dikke, grote kunstboeken, anders hadden we waarschijnlijk niet geloofd dat hij überhaupt aan de universiteit studeerde.

Zo'n spelletje Formule 1 duurde altijd een paar uur. Dat was ook de reden dat de andere vier ganggenoten maar af en toe meededen. Thieu had er sowieso geen tijd voor, want voor zijn studie tandheelkunde moest hij bijna dagelijks de hele dag naar de universiteit. Joop was als aankomend natuurkundige overdag ook zelden op de gang. Frits, die sociale geografie studeerde, en Henk, de theoloog in wording, hadden 's middags ook meestal belangrijker dingen te doen. Ze kwamen doorgaans Jozefs kamer pas binnen als het spel zijn climax naderde en Jozef, ondanks de pogingen van Gerard en mij om dat te verhinderen, een nieuwe overwinning niet meer kon ontgaan. Aan het eind van de middag, voorafgaand aan de broodmaaltijd in de refter, zaten we met alle ganggenoten op Jozefs kamer en niemand van ons stelde ooit aan Jozef de vraag wat hij daarvan vond.

Ook 's avonds vroegen we dat niet. Als Fawltly Towers begon of een voetbalwedstrijd of een ander programma waarbij het gezamenlijk bekijken de pret zou kunnen verhogen, gingen

we zonder te kloppen Jozefs kamer binnen. Als hij zijn televisie nog niet aangezet had, deed een van ons dat. Een enkele keer sputterde Jozef tegen.

"Ik moet vanavond eh.."

"Wat moet je vanavond? Je wilt toch niet zeggen dat je juist nu moet studeren."

"Nee, dat niet, maar eh.."

"We mogen toch zeker wel voetballen komen kijken."

"Ja maar, ik geef niks om voetbal."

"Wat nou ik geef niks om voetbal? Iedere gezonde Nederlandse jongen geeft iets om voetbal."

"En als je er echt niks om geeft, dan kijk je maar gewoon mee voor de gezelligheid."

"Nou, vooruit dan. Maar als je wedstrijd voorbij is, dan .."

"Dan is het tijd om friet te halen."

5

Op Fiumicino was er een tweede voorteken. Dat beseft ik pas als we in de bus zitten die ons naar Stazione Termini zal brengen. Terwijl we over de Grande Raccordo Anulare de eeuwige stad naderen, ben ik langzaam weer een beetje rustig geworden. Natuurlijk, het was een voorteken. Dat ik dat nu pas begrijp!

Wachtend op het perron van de bussen ontdekte ik dat ik mijn leesbril kwijt was. Ik wilde het telefoonnummer bellen van ons appartementencomplex aan de Via Amendola om door te geven dat we de via mail doorgegeven aankomsttijd mogelijk niet zouden halen en constateerde toen dat mijn bril niet in de binnenzak van mijn jas zat. Paniek besprong me als een worstelaar van tweehonderd kilo, alsof zojuist mijn paspoort, portemonnee en mobieltje ontvreemd waren. Hoe ik ook zocht in al mijn jaszakken, op de wc waar ik kort daarvoor mijn reisstress had uitgeplast, op de grond rondom onze koffers, ik kon mijn leesbril nergens vinden.

Een teken van Jozef was het. Iets in mij wil kennelijk zo graag dat hij ons dadelijk bij Termini staat op te wachten om me als gids te assisteren, dat ik opnieuw aan hem moet denken. Misschien heeft hij mijn tijdelijke buurman in het vliegtuig wel opdracht gegeven de bril van me af te pakken. Ik weet dat het een absurde gedachte is, maar toch laat die zich niet onmiddellijk verdrijven. Haalde die pater daarom, meteen na de landing, zijn iPhone uit een zak van zijn pij? Dat vond ik al zo vreemd, een pater met zo'n modern communicatiemiddel. Die rare Jozef denkt natuurlijk dat ik die bril nodig heb om de plattegrond van Rome te kunnen lezen. Hij weet niet dat ik er al minstens twintig keer geweest ben en ook zonder plattegrond overal toch wel de weg weet.

De stad komt dichterbij. Ik kijk naar buiten en zie dat we inmiddels niet meer op de Grande Raccordo rijden. Ik pak mijn mobieltje om te kijken hoe laat het is. De cijfers zijn groot genoeg om ze zonder leesbril te kunnen ontcijferen. 21.57 lees ik. Opnieuw bespringt de paniek me. Bij het instappen heb ik van de chauffeur gehoord dat de bus eerst naar Vaticaanstad rijdt en dan pas naar Termini. Vanaf Termini moeten we nog een minuut of tien lopen naar het appartementencomplex. Ook al weet ik precies de weg, we zullen daar om half elf zeker nog niet zijn. Dat is de aankomsttijd die ik enkele dagen geleden via mail heb doorgegeven. Ik moet dus bellen. Uit mijn tas haal ik het uitgeprinte reserveringsbewijs.

"Ellen, help me eens!"

Mijn vrouw schrikt op. Ze is kennelijk even in slaap gesukkeld.

"Wat is er? Doe eens niet zo paniekerig."

"Paniekerig? Ik doe helemaal niet paniekerig. Maar ik zal toch moeten laten weten dat we half elf niet halen. Anders zit er straks niemand meer bij de receptie."

"Natuurlijk wel. Ze weten toch dat we komen."

"Om half elf ja, maar dat gaan we echt niet halen."

"Nou, dan bel je toch."

"Dat wil ik ook wel, maar ik kan het telefoonnummer zo niet lezen."

Ze kijkt me meewarig aan. "Geef hier dat briefje, dan toets ik het nummer wel in."

"Dank je schat. Als ik jou toch niet had."

"Slijmerd. Geef je mobieltje en dat briefje nou maar."

Mijn vrouw toetst het nummer in. Niet voor het eerst benijd ik haar omdat ze zonder bril zelfs zulke kleine letters nog kan lezen. Dan drukt ze het toestel weer in mijn hand.

Ik hoor aan de andere kant van de lijn de telefoon overgaan. Twee keer, drie keer, vier keer. Het paniekmonster doet een nieuwe aanval. Er is nu al niemand meer bij de receptie, denk ik. Maar na de achtste beltoon wordt de telefoon opgenomen.

"Pronto."

Ik stel me voor en merk dat hij meteen weet wie ik ben. Als ik vertel dat we de via mail doorgegeven aankomsttijd niet halen en dat het wel een half uurtje later kan worden, zegt hij dat dat geen enkel probleem is. Hij zal op ons wachten. Als we er zijn, moeten we gewoon aanbellen en dan komt alles goed.

"Ci vediamo dopo."

"Grazie," zeg ik. Als ik opzij kijk, zie ik dat Ellen alweer haar ogen dicht heeft. Weer benijd ik haar. Ze heeft zich deze reis nog geen seconde druk gemaakt en zal dat ook niet doen. Hoe is het mogelijk dat ze, terwijl we de eeuwige stad in rijden, gewoon in slaapt valt? Dat is me al de voorgaande keren dat ik in Rome aangekomen ben nog nooit gelukt. Het naderen van de eeuwige stad roept altijd weer spanning bij me op. Deze keer ook, nu ik, drieëndertig jaar nadat we de gang in het klooster moesten verlaten, vier van mijn zes oud-ganggenoten en hun partners door mijn geliefde stad mag gaan gidsen en ik ook nog eens het belachelijke voor gevoel heb dat we een andere ganggenoot zullen gaan tegenkomen.

6

Buiten op straat, onder Jozefs raam, klonk twee keer kort achter elkaar het geluid van een claxon. Jozef schoot overeind, alsof de veren in zijn stoel plotseling losschoten en hem lanceerden. Hij liep naar het raam en stak zijn hand op. Toen draaide hij zich weer naar ons om. Zijn wangen kleurden nog wat roder dan normaal.

"Jongens, jullie moeten gaan," zei hij.

"Pardon," zeiden Gerard en ik in koor.

"We zitten midden in het spel," zei Gerard er achteraan.

"Dat maken we een andere keer wel af. Jullie moeten me nu echt alleen laten. Ik krijg bezoek."

"Ik krijg bezoek. Ik krijg bezoek," herhaalde Gerard. "Welk bezoek kan zo belangrijk zijn dat we daarvoor een spelletje Formule 1 moeten onderbreken?"

"Zeg dat wel," zei ik. "Is het Hare Majesteit of zo?"

"En wat dan nog?" zei Gerard. "Die kan gewoon wachten tot ons spelletje afgelopen is."

"Precies," zei ik. "En ook als het je vriendin is."

Jozefs wangen gloeiden. Vanonder zijn gitzwarte haren rolde een zweetdruppel over zijn rechterslaap, die via zijn hals in de kraag van zijn stralend witte overhemd terecht kwam.

Onder het raam klonk opnieuw de claxon, weer twee keer, maar nu met een wat kortere tussenpauze. Jozef draaide zich weer naar het raam en wees naar beneden. "Ik kom eraan," mimede zijn mond.

Toen hij zich weer naar ons toe draaide, zag ik kleine witte vlekken in zijn rode wangen. Ik keek opzij naar Gerard en zag dat hij ze ook gezien had. Ik zag ook dat hij er wat van wilde zeggen. Iets grappigs. Iets kwetsends misschien. Zijn mond ging open, maar net op tijd pakte ik hem bij zijn arm.